

קלח ע"א

[א] רש"י ד"ה כילה שיש בגגה טפח - אבל הר"ף והרמב"ם כתבו דוקא שאין בגגה וג' סמוך לגגה טפח.

אור אליהו

וכסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחילה".
 וכתב רש"י בד"ה כילה: "כילה - שיש בגגה טפח". ומבואר ברש"י, שגם בכילה שיש בגגה טפח, האיסור הוא רק מדרבנן, ואם עבר ועשה פטור מחטאת.

אבל הר"ף (נו ע"ב) והרמב"ם (כב, כט) כתבו, שמה שמבואר בברייתא, שלעשות כילה אסור רק מדרבנן, הוא דוקא באופן שאין בגגה, ושלשה טפחים סמוך לגגה - טפח¹²⁴. וז"ל הר"ף: "תאני רמי בר יחזקאל טלית

והקשה על גירסא זו כמה קושיות, ואז כתב: "וגירסת הספרים נכונה, דגרסי בשר תפוח, וכן היא בהלכות הרב אלפסי ז"ל"¹²³. ומבואר ברשב"א, שלפי גירסא זו בשר תפל מותר לטלטלו לכולי עלמא, כיון שהוא ראוי לאומצא.

[א] בגמ': "מנקיט אביי חומרי מתניתא ותני: הגוד, והמשמרת, כילה וכסא גלין לא יעשה, ואם עשה פטור אבל אסור. אהלי קבע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת. אבל מטה

מודה משום דחזי לאומצא, כמש"ש וקמ"ב ב' וי"ט ל"ב א' וכל בשר חזי לאומצא, כמו שכתוב בפ"ק דחולין ושאר מקומות, ולא גרסינן שם 'וסתמא כרבי שמעון'. והטור שכתב דחזי לכלבים, הוא כפי גירסתינו 'איתמר בשר תפלי'. ועיין בתוס' שם ד"ה דג".

123. וכעין זה כתב גם הר"ן.
 124. וכן כתב הר"ן (נו ע"א): "כילה - פרש"י ז"ל שיש בגגה טפח. אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דדוקא כשאין בגגה טפח הוא דפטור אבל אסור, אבל יש בגגה טפח אהל קבע הוי וחייב חטאת. וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ב מהלכות שבת, וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד". עוד כתב (שם ע"ב): "טלית כפולה - פי' הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו, ומדבריו אתה למד שהוא סובר שכל אהל ככילה וכיוצא בה כל שיש בגגה טפח, או בפחות מג' טפחים סמוך לגגו טפח, אהל קבוע הוי וחייב חטאת. וכשאין בגגו טפח ואין בפחות מג' סמוך לגג טפח אהל עראי הוי, ופטור אבל אסור, ובכהאי גוונא כל שכרך עליו חוט או משיחה מבעוד יום מותר לנטותו בשבת. ולפי זה הא דמנקיט אביי ותני כילה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור, כשאין בגגה טפח ואין בפחות משלש

גם לדעת רבי יהודה, והטעם, משום שבשר תפל ראוי לאומצא, היינו שראוי לאדם. גם המהרש"ל מחק תיבות: "וסתמא כרבי שמעון". גם בכת"י מינכן 95 ווטיקן 108 לא גרסו תיבות "וסתמא כרבי שמעון", וגם בש"ס ווילנא תיבות אלו הם בסוגריים עגולות. וצ"ע מדוע לא כתב רבינו גם בהגהותיו כאן, שלגאונים רי"ף לא גורסים את התיבות "וסתמא כרבי שמעון" (ויחכן שבש"ס של רבינו לא היו תיבות אלו, ובביאורו לשו"ע כתב זאת לאפוקי מגירסא זו שהובאה בפוסקים)..

122. וכן מבואר ברמב"ם (שם) שכתב: "מטלטלין בשר תפוח, מפני שהוא מאכל לחיה, ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם". וממה שכתב שבשר תפל מותר מפני שהוא ראוי לאדם ("חזי לאומצא"), משמע שגם לרבי יהודה מותר לטלטלו. וכן כתב השו"ע (שה, לא): "בשר חי, אפילו תפל שאינו מלוח כלל, מותר לטלטלו, משום דחזי לאומצא. וכן אם הוא תפוח, מותר לטלטלו משום דראוי לכלבים". וכתב רבינו בכיורו לשו"ע: "דחזי לאומצא - ר"ן, וכן הוא ברמב"ם וכגירסת הר"ף ורא"ש, וכן הכריח הרשב"א 'אתמר בשר חי מותר לטלטלו בשר תפוח רב הונא אמר כו' אבל בשר תפל אפילו רבי יהודה

ע"ב

[א] ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח, אבל יש בש"מ, שפועי אהלים כאהלים דמו - תא"מ. הרמב"ם ל"ג לה.

אור אליהו

אבל יש בשיפועה טפח, שפועי אהלים כאהלים אסור כו' פירוש, כגון טלית כפולה, שקושרה בין שני כתלים, והיא משולשלת ומגעת לארץ ונכנס בין שני קצותיה וישן תחתיה בצל, ואין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח, ולפיכך אינו אהל קבע אלא אהל עראי הוא, ומפני שאין בגגה טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח, ולפיכך פטור אבל אסור". וז"ל הרמב"ם: "כל אהל משופע, שאין בגגו טפח, ולא בפחות משלשה סמוך לגגו רוחב טפח, הרי זה אהל עראי, והעושה אותו לכתחלה בשבת פטור"¹²⁶.

דמו" כו'. כך היא הגירסא שלפנינו בגמ' ¹²⁷. ולכאורה יש להקשות על גירסא זו, שכן מסקנת הגמ' בסוכה (יט ע"ב) ששפועי אהלים לאו כאהלים דמו, שהנה שנינו שם: "העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל, רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג, וחכמים מכשירין". ומבואר בגמ' שטעמו של מי שפוסל, הוא משום שסוכר ששפועי אהלים לאו כאהלים דמו. ומבואר בגמ' למסקנה, שמה ששנינו שרבי אליעזר פוסל וחכמים מכשירים זו היא דעת יחיד, אבל דעת חכמים המבוארת בברייתא, שרבי אליעזר הוא המכשיר וחכמים פוסלים. נמצא שלמסקנת הגמ' שפועי אהלים לאו כאהלים דמו כדעת חכמים ¹²⁸.

ואולי משום כך בש"ס של רבינו היו תיבות אלו של: "ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח, אבל יש בשיפועה טפח, שפועי אהלים כאהלים דמו" - מחוקות.

[א] בגמ': "ואמר שמואל משום רבי חייא, כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפורקה. אמר רב ששת בריה דרב אידי, לא אמרן אלא שאין בגגה טפח, אבל יש בגגה טפח אסורה. וכי אין בגגה טפח נמי, לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגגה טפח, אבל יש בפחות משלשה סמוך לגגה טפח אסור. ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח

¹²⁷. וכן היא גירסת רש"י, תוס', וכן מבואר ברא"ש (כ, ב) וטור (שטו).

¹²⁸. וכן מחק תיבות אלו מחמת קושיא זו הרשב"ם, והובא כאן בתוס' (ד"ה שאין): "ובשם רבינו שמואל פירשו דלא גרסינן להאי לישנא כלל שיפועי אהלים כאהלים דמו, דבסוף פ"ק דסוכה (דף יט ע"ב) מסקינן דשיפוע אהלים לאו כאהלים דמו". אמנם תוס' דחו ראייה זו: "ואי משום הא לא איריא, דיש לפרש דהתם באין בשיפועו טפח והכא כשיש בשיפועו טפח". ובקרבן נתנאל על הרא"ש (שם אות ט) כתב: "אף על גב דלגבי סוכה קי"ל שיפוע אהלים לאו כאהלים דמי, כמ"ש רבינו

סמוך לגגה טפח עסקינן, וזה שלא כדברי רש"י ז"ל, שפירשה שיש בגגה טפח וכמו שכתבתי למעלה". וכ"כ הב"י (שטו).

¹²⁵. היינו כילה, כמבואר בר"ן בהערה הקודמת. וכן מבואר בביאור רבינו לשו"ע, עיין להלן הערה הבאה.

¹²⁶. וכן פסק השו"ע (שם ה): "כל אהל משופע, שאין בגגו טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגו רוחב טפח, הרי זה אהל עראי והעושה אותו לכתחלה בשבת, פטור". וכתב רבינו בביאורו (שם): "כל אהל - כפירוש הרי"ף אהא דטלית כפולה, דלא כרש"י שם ד"ה כילה שיש כו' וע' ר"ן".

קלט ע"ב

[א] במשנה ומסננין את היין - צלול כמו"ש בגמ'. וקאמר בסודרין לאפוקי משמרת דאסור. ומשמרת דגמרא היינו סודר כן פסק הרמב"ם. אבל הטור כתב דכ"ש במשמרת דמותר

אור אליהו

במשנה שמותר לסנן את היין בסודרים, היינו דוקא ביין צלול, כמו שכתוב בגמ': "אמר זעירי, נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, אבל עכורין לא". והיינו שזעירי בא לפרש את דברי המשנה¹³¹, שמה שהותר לסנן את היין בסודרים הוא דוקא ביין צלול, ורוצה שיהיה היין צלול ביותר¹³², אבל יין עכור אסור לסנן אפילו בסודרים, גזירה שמא יבוא לסנן במשמרת¹³³. וקאמר התנא במשנה "בסודרין", שדוקא בסודרים מותר לסנן יין צלול, כיון שהוא דבר שאינו מיוחד לברירה, לאפוקי במשמרת דאסור, כיון שמשמרת היא

והוסיף רבינו בגליון הש"ס שלו שהרמב"ם (כו, ל) לא גרים לה¹²⁹. וז"ל הרמב"ם: "כילת חתנים שאין בגגה טפח, ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רוחב טפח, הואיל והיא מתוקנת לכך מותר לנטותה ומותר לפרקה, והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה טפח". הרי שלא הזכיר כלל הרמב"ם את התנאי שהוזכר בגמ': "ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח, אבל יש בשיפועה טפח שפועי אהלים כאהלים דמו", ומבואר שלא גרס הרמב"ם לתנאי זה בגמ'. ועיין הערה¹³⁰.

[א] במשנה: "ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית". הנה מה שכתוב

ומבואר בדברי רבינו, שיש שתי אפשרויות להסביר מדוע השמיט הרמב"ם את התנאי של "ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח". א. הרמב"ם לא גרס כן בדברי רב ששת בריה דרב אידי (וזה כמו שכתב רבינו כאן). ב. רב ששת בריה דרב אידי אכן סובר כתנאי זה, אך אין הלכה כמותו בזה, שהוא סובר כחכמים שבמשנה, אבל אנן קי"ל כחכמים שבברייתא, כמסקנת הגמ' בסוכה, ששפועי אהלים לאו כאהלים דמו.

131. כמו שכתב הב"י (שיט, י) בהסבר שיטת הרמב"ם: "וזעירי מתניתין אתי לפרושי, דמסננין בסודרין דקתני היינו דוקא בצלולין" (ורבינו קאי עכשיו בשיטת הרמב"ם כמו שמפרש והולך).

132. כמו שכתב הרמב"ם (שבת ה, יד): "מסננין יין שאין בו שמרים או מים צלולין בסודרין ובכפיפה מצרית, כדי שיהא צלול ביותר".

133. כמו שכתב הב"י (שיט, י) בדעת הרמב"ם: "משמע דסבירא ליה דמשמרת, כיון דמצי אתי בה לידי חיוב חטאת, אפילו מים ויין צלולין נמי לא.

פ"ק דסוכה סימן לו, מיהו לגבי שבת הוי אהל ואסור".

129. וכן הוא במגיד משנה, שעל דברי הרמב"ם (שם) העתיק את הגמ' בלא תיבות אלו, ולא העיר כלל שגירסת הרמב"ם שונה, ומבואר שכך היתה גם הגירסא לפני המגיד משנה.

130. כתב השו"ע: "כילת חתנים, שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה רוחב טפח, הואיל שהיא מתוקנת לכך, מותר לנטותה ומותר לפרקה, והוא שלא תהא משולשלת מעל המטה טפח". וכתב שם רבינו בביאורו: "זה שמיט מה שכתוב ואין בשיפוע טפח, דלא גרסינן לה, וכן הקשו תוס' בשם רשב"ם מהא דסוכה יט ב' דקי"ל דלאו כאהלים דמי, וכן כתב ב"י דלא גרסינן להא דשיפוע טפח, וכן הוא בדברי המגיד משנה, אבל הרא"ש והטור כתבוה וכן שאר פוסקים וכפירש"י. ואפשר דאף הרמב"ם גריס לה, אלא דסבירא ליה דאין הלכה בזה כמותו, דהא סבירא ליה כרבנן דמתני' פ"ק דסוכה, ואנן לא קי"ל כן. ועיין תוס' ד"ה שאין כו".